

Streszczenie

Sztuka rejestracji utworów organowych Maxa Regera na przykładzie wybranych dzieł kompozytora inspirowanych chorałem.

Niniejsza praca doktorska traktuje o sztuce rejestracji na gruncie twórczości organowej Maxa Regera. Przez pojęcie „sztuka rejestracji” rozumie się nabytą umiejętność skutecznego pod względem artystycznym doboru i łączenia ze sobą głosów organowych oraz korzystania z urządzeń pomocniczych znajdujących się w organach w celu uzyskania zadowalających efektów interpretacyjnych utworów muzycznych.

Dzieła organowe Regera cechują się bogactwem formy, inspiracji pozamuzycznych, stylu i języka muzycznego, a przez to różnorodnością kolorystyczno-dynamiczną, co zdecydowanie utrudnia ich proces wykonawczy. Wskazana problematyka zbadana została na przykładzie wybranych dzieł kompozytora inspirowanych chorałem. Jej zakres obejmuje kilka ważnych kwestii: rezultatów analitycznych, wiedzy z zakresu budowy i działania organów w ich historycznym rozwoju, zagadnień dotyczących praktyk rejestracyjnych w XIX wieku w Niemczech, ale także dotyka sfery wyobraźni i intuicji muzycznej.

Realizacja założeń brzmieniowych wynika bezpośrednio ze struktury i charakteru dzieła, jego treści muzycznej oraz inspiracji pozamuzycznych, zawartych emocji, napięć, retoryki muzycznej, stopniowania planów brzmieniowych, czy motywiki. W rozdziale 1. pt.: *Max Reger – utwory organowe o tematyce religijnej* scharakteryzowano tę część twórczości organowej Regera. Dokonano w nim analizy treści muzycznej i teologicznej. Objasniono, czy też skorygowano również genezę wybranych utworów. W rozdziale tym wyjaśniono kilka aspektów natury teoretycznej (m.in. stosowanie figur retorycznych, skal modalnych) oraz podjęto kilka wątków wcześniej nieopracowanych, jak np. pokrewieństwo motywiczne w *Benedictus Des-dur op. 59 nr 9*. Zbadano i udowodniono, iż znaczna część utworów inspirowanych chorałem posiada pierwiastek ekumeniczny.

W rozdziale 2. pt.: *Instrumentarium* przedstawiono osiągnięcia w XIX i XX-wiecznym budownictwie organowym w Niemczech, ponieważ, jak wiadomo, estetyka brzmienia i wyposażenie techniczne organów w pewnej części narzucają schematy oraz pryncypia w zakresie kolorystyczno-dynamicznym. Dokonano tutaj także charakterystyki

organów Regera – zwłaszcza ich rozwiązań konstrukcyjnych oraz stylistyki brzmienia. Zasadność podrozdziału 2.3. (*Aktualne tendencje w sztuce organmistrzowskiej...*) argumentuje się natomiast tym, że w dalszej części pracy podjęto rozważania na temat przystosowania rejestracji na instrumenty tzw. „niestylowe” (czyli adaptacji rejestracji) ze szczególnym uwzględnieniem organów współczesnych typu uniwersalnego.

Kolejne rozdziały dotyczą już tylko praktycznego dysponowania zasobami techniczno-brzmieniowymi organów w świetle twórczości organowej Maxa Regera, a więc m.in. działania niektórych urządzeń pomocniczych w instrumentarium oryginalnym, różnorodnych technik rejestracyjnych opisanych w źródłach XIX-wiecznych. Zestawiono, zbadano i podano metodologię realizacji szeregu oznaczeń kompozytora odnośnie wymagań co do strony brzmieniowej jego dzieł. Na bazie kompetentnej wiedzy opracowano w finalnej części rozdziału sposoby dokonywania aranżacji brzmieniowej utworów organowych Regera na organach tzw. „niestylowych”, a co za tym idzie także metodologię adaptowania rejestracji. Rozwiązano wiele problemów rejestracyjnych, czego dowodem są nowatorskie rozwiązania takie, jak np. samodzielne konstruowanie nisko brzmiącej mikstury, zawężanie dyspozycji organów, samodzielne konstruowanie podziału na sekcje brzmieniowe, oddanie treści teologicznej dzięki odpowiednim technikom kreowania brzmienia i wiele innych zbadanych oraz opisanych na konkretnych przykładach w rozdziale 4. niniejszej pracy doktorskiej.

Słowa kluczowe: Rejestracja, Brzmienie, Adaptacja, Reger, Organy.